

چالش‌های جذب سرمایه‌گذاران خارجی

علی معصومی، عضو انجمن تحقیق و توسعه صنایع و معادن

درباره تلاش کشور عربستان برای فعال کردن بخش معدن و بی‌نیازی از نفت باید به چند نکته اشاره کنم. اول اینکه هر کشوری برای خود استراتژی و برنامه‌هایی دارد و براساس برنامه‌هایش پیش می‌رود. منتها کشوری مانند عربستان - که کمابیش می‌توانیم بگوییم در حوزه معدن هیچ تجربه‌ای ندارد - باید زحمت فراوانی بکشد و زمان و سرمایه زیادی صرف کند تا به نقطه‌ای مطلوب برسد، بنابراین بعضی از این صحبت‌هایی که شنیده می‌شود - حداقل الان - در حد شعار است. اما باتوجه به پشتوانه مالی و ارتباطی که آنها در حوزه بین‌الملل دارند، می‌توانند کار را به خوبی شروع کنند، اما در مقام مقایسه، چون زیرساخت‌ها، توان کارشناسی و مهندسی و سابقه و قدمت ما را حوزه معدن و صنایع معدنی ندارند و می‌توان گفت باتوجه به تنوع مواد و صنایع معدنی، تخصصی، دانشگاه و دانشگاهی که مادر این زمینه داریم و ساختارهای سیاست‌گذاری و سازمان‌های توسعه‌ای که در حوزه معدن و صنایع معدنی ایجاد کرده‌ایم، فاصله ما را با آنها زیاد کرده است و می‌توانیم بگوییم اگر برنامه‌ریزی خوبی کنیم، دست آنها هیچ وقت به ما نمی‌رسد.

درباره اینکه چرا این کشور برای اکتشاف و بهره‌برداری از معادن خود به سرمایه‌گذاری خارجی رو آورده است، می‌توان دلایل مختلفی برشمرد. یکی از دلایل اصلی این است که هوشمندانه عمل می‌کنند و می‌خواهند همزمان با جذب سرمایه‌گذار خارجی، بازارهای آینده خود را هم تضمین کنند. بهر حال وقتی سرمایه‌گذار می‌آید، برای حفظ سرمایه و رشد و سودآوری خود هم که شده، در تامین بازار کمک می‌کند. علاوه بر این مشاوره خوب می‌دهد و فناوری را به‌روز می‌کند، بنابراین در ۲ محور اصلی تامین بازار و فناوری منتفع می‌شود؛ برای همین تمایل به جذب سرمایه‌گذار خارجی دارند.

اما درباره چالش‌هایی که ما برای سرمایه‌گذاری در بخش معدن داریم - بدون اولویت‌بندی خاصی - می‌توان گفت اول موضوع ارتباطات و تعاملات بین‌المللی است.

ما - خواسته یا ناخواسته - در شرایطی قرار داریم که ارتباطات بین‌المللی‌مان کامل نیست و در این شرایط، ریسک سرمایه‌گذاری بالاتر می‌رود و جذابیت سرمایه‌گذاری افت می‌کند؛ البته این از منظر آنها است که براساس معادلات خود، چنین شرایطی را پرخطر ارزیابی می‌کنند.

نکته بعدی همان ساختارها و سازمان‌ها و تشکیلات پیچیده‌ای است که پیش‌پای سرمایه‌گذاری خارجی قرار داده‌ایم. در واقع تنها بخشی از آنها ضروری است و مابقی ضوابط دست‌وپاگیری است که نشان از آن دارد که زیادی تند رفته‌ایم و حداقل در مناطق آزاد می‌توانستیم جوری حرکت کنیم که سرمایه‌گذار خارجی بپایند و راحت سرمایه‌گذاری کند.

بنابراین ۳ عاملی را که می‌توانیم به‌طور مشخص از آنها نام ببریم، عبارتند از: بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری، بروکراسی و قوانین مبهم و فقدان تضمین کافی و در نهایت ضعف در اطلاع‌رسانی و دیپلماسی معدنی. در این زمینه‌ها می‌توانیم بگوییم چندان کاری انجام نشده است و وزارتخانه و ایمیدرو که متصدی امر هستند، فعالیت قابل توجهی انجام نداده و آن‌طور که باید و شاید اقدامی برای جذب سرمایه‌گذار نکرده‌اند.

ما به سرمایه‌گذاران علاقه‌مند کمک نمی‌کنیم، راهکار نمی‌دهیم و تبلیغ و اطلاع‌رسانی نداریم. وقتی فضا باز شود، سفارخانه‌ها کار کنند و نقاط قوت و جذابیت‌های معدن در معرض دید قرار گیرد، بالاخره از میان انبوه سرمایه‌گذاران دنیا، ۱۰ درصدی علاقه‌مند می‌شوند که می‌توان آنها را جذب کرد و طرح‌های توجیهی، برنامه، اصول و ضوابط را برای‌شان شرح داد و در بدبینانه‌ترین شکل ممکن از میان آنها ۵ تا ۱۰ شرکت سرمایه‌گذاری خواهند کرد.

درباره اینکه چرا جذب سرمایه‌گذاران خارجی اهمیت دارد، باید گفت به‌همان دلایلی که برای عربستان اهمیت دارد، برای ما هم مهم است. اگر هوشمندانه سرمایه‌گذار را جذب کنیم، فناوری را می‌آورند، محصول را می‌خرند و با بردن خود در بازار می‌فروشند و رونق و توسعه را به بخش معدن می‌آورند.

این موضوع که سرمایه‌گذار از کجا بیاید و چه ملیتی داشته باشد، بستگی به اصول و چارچوب‌های ما خواهد داشت. ما باید ضوابط‌مان را به‌گونه‌ای تنظیم کنیم که علاوه بر تامین منافع طرف مقابل به مقاصد خود هم برسیم و دچار درس و گرفتاری هم نشویم. این در دروسها از معضلات زیست‌محیطی شروع می‌شود و می‌رسد به مشکلات اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی.

به‌اعتقاد من سرمایه‌گذار خارجی از هر جای دنیا باشد به قول ما ایرانی‌ها قدمش روی چشم‌البتنه به‌شرط آنکه پای قراردادی کاملاً کنترل‌شده و کارشناسی را امضا کند. جمع‌بندی من این است که ما باید دنبال سرمایه‌گذاران خارجی باشیم، اما باتوجه به این اصل که کل بدنه وزارتخانه پای کار باشند، در داخل بدنه وزارتخانه؛ ساختار، شرح وظایف، استراتژی، برنامه، کارشناسان قوی و خیره‌داشته باشیم، دیپلماسی صنعتی را بلد باشیم و فرایندها را بدانیم. این کار البته ساده نیست اما خیلی هم پیچیده نیست.

چشم‌انداز معدنی

editor@smtnews.ir

وارد شوند. در این شرایط شرکت تکنولوژی امپرس به‌عنوان بزرگ‌ترین سازنده باتری در جهان، هفته گذشته اعلام کرد که حق اکتشاف برای ذخیره‌سازی خاک لیتیوم در چین را به‌دست آورده است.

در این شرایط تولیدکنندگان معدنی لیتیوم در تلاش هستند تا تقاضای سرسام‌آور برای این محصول را مرتفع کنند و در عین حال از سود صعود قیمت بهره‌مند شوند. این هفته شرکت چینی Ganfeng Lithium اعلام کرد که در آمد خالص این شرکت در ۳ ماهه ابتدایی امسال نسبت به مدت مشابه در سال قبل، صعودی ۶۰۰ درصدی داشته است.

یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان باتری الکتریکی در دنیا پیش‌دستی و اعلام کرد حق اکتشاف برای ذخیره‌سازی خاک لیتیوم در چین را به‌دست آورده است. به‌گزارش اکوایران، افزایش نرخ لیتیوم، سازندگان باتری و شرکت‌های تولیدکننده خودروهای برقی را نگران کرده است. ایلان‌ماسک، مدیر اجرایی شرکت تسلا این ماه گفت که بهای لیتیوم به سطوح دیوانه‌کننده رسیده که این نرخ عامل محدودکننده‌ای در تولید خودروهای الکتریکی است. وی افزود: صعود نرخ لیتیوم ممکن است باعث شود تا خودروسازان برقی به‌شکل مستقیم به استخراج یا پالایش لیتیوم

صعود نرخ لیتیوم در بازارهای جهانی، شرکت امپرس که یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان باتری الکتریکی در دنیا است را معدنکار کرد. ظرف یک سال اخیر بهای این فلز، صعودی ۴۲۰ درصدی داشت؛ افزایش مستمر نرخ لیتیوم باعث شد تا این ماه، ایلان‌ماسک به‌عنوان مدیرعامل بزرگ‌ترین خودروساز الکتریکی دنیا از احتمال ورود شرکت‌های خودروساز برقی به استخراج لیتیوم بگوید. گفته ایلان‌ماسک باعث شد تا بسیاری از تحلیلگران حدس بزنند که به‌زودی این خودروساز به عرصه تولید معدنی نیز وارد خواهد شد. با این وجود شرکت امپرس به‌عنوان

معدنکاران جدید لیتیوم چه کسانی هستند؟

فعالان حوزه معدن از اهمیت سرمایه‌گذاری خارجی می‌گویند

بردند و خوردند و به خارجی‌ها دادند

عکس: ایلان‌ماسک

معادن به‌طور کلی بزرگ‌راه توسعه‌اند. این بزرگ‌راه می‌تواند از کشور عربستان بگذرد و برای منطقه توسعه ایجاد کند یا از ایران، چین یا کشورهای دیگر. این بزرگ‌راه منحصر به یک کشور و متعلق به یک مرز نیست، در زمان و مکان خاصی محدود نمی‌شود و همیشه و همواره مهم است. بنابراین هر موقع در این زمینه قدمی برداشته شود به توسعه می‌انجامد

در خبرها آمده بود عربستان سعودی موفق شده است ۶ میلیارد دلار هزینه لازم برای راه‌اندازی مجتمع ورق فولادی و کارخانه باتری خودروهای برقی را تامین کند. برآورد شده است که این پروژه‌ها بیش از ۱۴ هزار فرصت شغلی ایجاد کند. این اقدام در راستای سیاست تنوع‌بخشی به اقتصاد، یافتن جایگزین برای درآمدهای نفتی و محقق کردن چشم‌انداز ۲۰۳۰ این کشور انجام شده است.

به‌گفته مقام‌های عربستانی، این کشور در حال بررسی ۱۴۵ درخواست مجوز اکتشاف مواد معدنی از شرکت‌های خارجی است و این سرمایه‌گذاری‌ها آتقدیر ادامه می‌یابد تا عربستان را به قطب تولید مواد معدنی در منطقه افریقا و آسیا تبدیل کند.

با خواندن این خبر چه موضوعی به ذهن شما خطور می‌کند؟ ما این سوال را از ۲ تن از صاحب‌نظران و فعالان بخش معدنی هم پرسیدیم. در گزارش امروز ما، علاوه بر موضوع فوق درباره فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی کشور در جذب سرمایه‌گذار خارجی صحبت شد.

گروه معدن
editor@smtnews.ir

در بر همان پاشنه می‌چرخد

نداده‌اند. **هر عاقلی این کار را می‌کند**

اگر دوباره به عربستان نگاه کنیم، روشن است که این کشور هیچ نیازی به جذب سرمایه خارجی ندارد. کشوری که فقط ۱۶۰ میلیارد دلار نفت می‌فروشد، چه نیازی به سرمایه خارجی دارد، اما می‌داند که باید برای امنیت خود نگاهی هم به جذب سرمایه‌های خارجی داشته باشد و از طرف دیگر ارز کشور را برای خود نگه دارد، پس با دست دیگران اقتصاد خود را آباد می‌کند و هر عاقلی این کار را خواهد کرد.

سرمایه‌گذاری در کشور ما به‌ویژه در سواحل جنوبی بسیار مورد استقبال قرار می‌گیرد، مشروط به اینکه بتوانیم خطوط ترانزیت شمال - جنوب، شرق - غرب را فعال کنیم، موانع دولتی را از سر راه کار برداریم و مهم‌تر از همه اینکه بخواهیم و بگذاریم.

و مشخص - در خاک کشور سرمایه‌گذاری کند. در آن صورت سرمایه جذب می‌شود، زمینه اشتغال پدید می‌آید، از محل واردات و صادرات عوارض گرفته می‌شود، ارز موردنیاز برای صنایع از سوی کشورهای خارجی تامین می‌شود و امنیت کشور افزایش پیدا می‌کند. این یکی از بهترین مناسباتی است که در دنیا رواج دارد، اما در ایران مدیران دوست ندارند این اقدام را انجام دهند.

چندی پیش گفته می‌شد که چینی‌ها قرار است براساس سند ۲۵ساله، ۸۰ میلیارد دلاری در معادن کشور سرمایه‌گذاری کنند. به‌اعتقاد من این اتفاق خوبی است، اما به‌نظر می‌رسد ورود این کشور بیشتر به‌صورت سیاسی است، چون در عمل شاهد فعالیت مهمی از سوی آنها نیستیم و در بر همان پاشنه سابق می‌چرخد و در حال حاضر چینی‌ها اقدام عملیاتی خاصی در حوزه معدن و صنایع معدنی (غیر از کارهای عادی و روتین سال‌های گذشته) انجام

آلومینیوم امارات است. عربستان هم همین سیاست را در پیش گرفته است و با جذب سرمایه‌گذار خارجی آن را پیش می‌برد. شرکت‌های سرمایه‌گذار هم با کمال‌میل از این فرصت استقبال می‌کنند. در شرایط امروز اگر به هر سرمایه‌گذار خارجی اجازه دهید، وارد کشور شود و فقط از نظر زمین و انرژی تامین باشد، تولید برایش سودآور و مقرون‌به‌صرفه خواهد شد، زیرا می‌تواند با هزینه کمتری مواد اولیه را از هر جای دنیا وارد فرآوری کند و به جاهای دیگر دنیا بفروشد.

مدیران دوست ندارند

اجرائی شدن این سازکار بسیار ساده، عادی و در عین حال مهم است، احتیاجی به انتقال ارز یا ارز ترجیحی ندارد و می‌توان از سرمایه‌گذار خواست که ارز خود تامین کند. بنابراین سیاستی است که در ایران هم می‌تواند بسیار موفق باشد. کافی است، اعلام شود به دنیا اجازه می‌دهیم - با ضوابطی روشن

علی سلگی - صاحب‌نظر مسائل معدن: عربستان از سال ۲۰۱۰ در حوزه صنایع و به‌ویژه معادن، سرمایه‌گذاری عظیمی کرده و قرار است این کار را تا سال ۲۰۳۰ ادامه دهد. در این طرح پیش‌بینی شده است که تا سال ۲۰۳۰، حوزه معدن و صنایع معدنی به ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی از محل نفت دست پیدا کند. در حال حاضر میزان فروش نفت عربستان ۱۶۰ میلیارد دلار است، پس با این حساب آنها قرار است تا کمتر از ۲۰ سال دیگر، ۸۰ میلیارد دلار درآمد معدنی داشته باشند.

البته عربستان از نظر ذخایر معدنی ضعیف است پس سعی خواهد کرد که با واردات مواد خام، صنایع معدنی خود را رونق دهد. الگویی که آنها در این مسیر به آن چشم دوخته‌اند امارات است. کشور امارات ذخیره بوکسیت، پودر آلومینا و نفلین سینیت ندارد، اما با واردات این مواد، سالانه ۱/۵ میلیون تن آلومینیوم تولید می‌کند و کشور ما هم گاهی خریدار

توسعه فناوری به معدن نیاز دارد

خود بیابرد، رونق خوبی در بخش معدن اتفاق خواهد افتاد.

البته که باید به‌هوش باشیم که حضور خارجی، منجر به وابستگی نشود، باید از نظر استراتژیک و ژئولیتیک و حقوقی و قراردادی کاملاً موضوع را مورد بررسی قرار دهیم و مطمئن شویم که خودمان می‌توانیم فناوری آنها را در کشور بومی کنیم و بدانیم آیا وقتی به اکتشاف کمک می‌کنند، ریسک‌های آن را هم می‌پذیرند؟

خود بدانیستند و بر این اساس موارد دست‌وپاگیر قابل‌ویرایش و اصلاح است. منظور این نیست که لازم است تک‌تک قوانین به مجلس ارجاع داده شود، در قانون اساسی تغییر کند، بعد به دولت ابلاغ شود و در نهایت به اجرا درآید. در قوانین موارد خاص هم پیش‌بینی شده و می‌توان در کوتاه‌ترین زمان این مسائل را برطرف کرد.

گنج خفته

از شرکت ملی مس مثال می‌زنم: باتوجه به اینکه میزان حفاری مغزه‌گیری چیزی حدود ۴۰۰ هزار متر است، در طول ۳ سال گذشته به ۴/۵ میلیارد تن ذخیره به کانسارهای مس اکتشاف‌شده کشور افزوده شده است. اگر این حجم اندک سرمایه‌گذاری را در مقابل حجم عظیم به‌دست‌آمده از اکتشاف قرار دهیم، متوجه می‌شویم که چه گنجی در سرمایه‌گذاری و اکتشاف معادن خفته است.

بزرگ‌راه توسعه

جذب سرمایه‌گذاران خارجی، از این‌نظر که می‌تواند هم‌راه با سرمایه، دانش و فناوری روز دنیا را وارد کشور کند، بسیار اهمیت دارد. در غیر این صورت اگر سرمایه خارجی هم بیاید، نه‌تنها چالش‌های موجود در کشور حل نمی‌شود که بیشتر هم خواهد شد و از فردای آن روز انواع و اقسام شایعات رواج پیدا می‌کند که خاک معدن را بردند و خوردند و به خارجی‌ها دادند و مسائل احساسی و شعارزدگی جای همه‌چیز را می‌گیرد.

توافقنامه‌ای که پیش‌تر در بحث معدن با چینی‌ها انجام گرفت، اقدام خوب و مثبتی بود چون همان‌طور که قبلاً هم اشاره شد، اگر واقعا سرمایه‌گذاری انجام شود و چین همراه با سرمایه، فناوری و دانش هم با

منطقه داشته باشند. عربستان باتوجه به شرایط ژئولیتیک منطقه خاورمیانه برای اینکه توسعه پیدا کند و بتواند نقش قدرتمندی در منطقه بازی کند، نیازمند این است که فناوری خود را توسعه دهد. پس برای اینکه بتواند دانش بومی خود را در بخش معادن افزایش دهد به‌ویژه در اکتشاف، صنایع و فرآوری، به سرمایه‌گذاری خارجی تمایل پیدا کرده است. شرکت‌های خارجی برای تامین امنیت سرمایه‌گذاری خود، فناوری و نظارت بر اجرا را هم با خود می‌آورند و دانش و فرآوری معدنی در کشور را افزایش می‌دهند.

گرفتنار سنگ‌اندازی

اما در کشور ما سرمایه‌گذاری فقط بحث اکتشاف، محیط‌زیست، قوانین دست‌وپاگیر و امثال آن نیست. در هر زمینه‌ای که کشور ما بخواهد سرمایه‌گذاری کند، ما دچار چالش‌ها و مشکلات فراوان هستیم؛ چه خارجی باشد، چه داخلی.

سال‌هاست در کشور ما به‌جای اینکه آمایش سرزمین اتفاق بیفتد، صنایع، معادن و منابع مرتب پایش شود و همواره کل اقلیمی به‌نام ایران در نظر گرفته شود؛ همواره به‌شکل ناحیه‌ای و محلی درگیر کشمکش‌های سیاسی هستیم و دغدغه این را داریم که چه کسی در کدام استان، چه پستی دارد و کدام نماینده در مجلس عضو چه کمیسیونی است. همه خود را محق می‌دانند که به جرابی و چگونگی سرمایه‌گذاری اعتراض کنند و موضوع وارد بحث‌های فرسایشی و گرفتار سنگ‌اندازی می‌شود. از این‌رو است که ریسک فعالیت بالا می‌رود و موجب فرار سرمایه و سرمایه‌گذار می‌شود.

اما با تمام مسائلی که وجود دارد، اگر اراده‌ای برای سرمایه‌گذاری و توسعه باشد، همه موارد را

سیدسهراب حسینی - عضو کمیسیون معادن اتاق بازرگانی ایران: سرمایه‌گذاری ۳۲ میلیارد دلاری عربستان برای گسترش صنایع معدنی، همه نگاه‌ها را به این سمت سوق داد که عربستان دارد به‌سمت بی‌نیازی از نفت حرکت می‌کند و استراتژیک درآمذزایی از این فعالیت است. به‌نظر اما می‌توان از منظر دیگر و با دیدگاهی استراتژیک آن را بررسی کرد.

در جهان حاضر بیشتر لوازم حساس و الکترونیکی، دیجیتال، های‌تک و حتی لوازم و تجهیزات معمولی مثل میز و صندلی، فرآوری اقلام چوبی و مانند آن همه در نهایت از مواد معدنی استفاده می‌کنند. پس عربستان بدون در اختیار داشتن مواد معدنی خاص و استراتژیک نمی‌تواند به توسعه فناوری خود بپردازد و همیشه وابسته به کشورهای دیگر خواهد ماند. اگر مواد گروه فلزات کمیاب و فلزات نادر حاکی یا فلزات استراتژیک آهن و مس نداشته باشد، همیشه باید در نقش واردکننده ظاهر شود و هیچ‌وقت نمی‌تواند فناوری خود را توسعه دهد.

افزایش سرمایه‌گذاری در یک بخش همیشه با هدف افزایش درآمد یا کاهش وابستگی به نفت نیست، بلکه هدف کاهش وابستگی به دیگر کشورها برای توسعه فناوریانه است. عربستان به‌دنبال سرمایه‌گذار خارجی برای تامین مالی نیست. سرمایه‌گذار خارجی در کنار تامین مالی خواه، ناخواه فناوری اکتشاف و فرآوری را وارد می‌کند و دانش بومی عربستان را توسعه می‌دهد.

عرض‌اندام منطقه‌ای

امروز دیگر کشورها فقط به‌دنبال آن نیستند که سهمی از بازار فروش نفت داشته باشند و درآمدی کسب کنند. آنها می‌خواهند سهمی از بازار و قدرت